

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Професійна діяльність майбутніх фахівців аграрної галузі передбачає наявність спеціальної фахової освіти, у тому числі оволодіння уміннями та навичками професійної діяльності, знанням іноземних мов, володіння сучасними інформаційними технологіями. Національна стратегія розвитку освіти передбачає вивчення, узагальнення та впровадження оптимального світового досвіду підготовки кадрів, що сприятиме інтеграції нашої держави в загальноєвропейський освітній простір. Саме тому, майбутній фахівець аграрної освіти повинен відповідати вимогам сьогодення, бути готовим до професійної комунікації, взаємодії на різних рівнях, має усвідомити необхідність знань теорії та методології професійної діяльності, її значення для розвитку нашої держави.

У статті здійснено аналіз основних дефініцій дослідження: “критерій”, “показник”, враховуючи різні підходи до їх тлумачення. Зазначено, що під критерієм у педагогіці розуміють ознаку, на основі якої здійснюється оцінка, відокремлення, означення чи класифікація стану розвитку особистості, її якісних характеристик. Педагогічний критерій обов’язково характеризується факторами соціального та професійного середовища, які зумовлюють вплив на формування професійної компетентності тих, хто навчається.

Визначено чотири критерії формування готовності фахівців аграрної галузі до професійної діяльності: мотиваційний, компетентнісно-професійний, діяльнісно-операційний, рефлексивний. Для кожного виокремленого критерію визначено показники його прояву, на основі яких виділено низький, середній і високий рівні готовності фахівців аграрної галузі до професійної діяльності.

Перспективою подальших досліджень визначено проведення педагогічного дослідження щодо виявлення стану сформованості готовності майбутніх фахівців-аграріїв до професійної діяльності.

Ключові слова: критерії, показники, рівні готовності, професійна діяльність, фахівці аграрної галузі.

На сучасному етапі розвитку вищої аграрної освіти пріоритетним напрямом професійної підготовки майбутніх фахівців є оптимізація теоретико-практичної бази опанування ними знань, умінь і навичок. Тому питання діагностики сформованості майбутніх фахівців до професійної діяльності доцільно проводити, спираючись на спеціально розроблені критерії, показники та рівні.

Питання формування готовності майбутніх фахівців аграрної галузі були предметом вивчення вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: В. Броннікова, В. Кобзар, Л. Козак, А. Федорук та ін. Окремі аспекти професійної підготовки досліджували: С. Гончаренко, Р. Гуревич, А. Ліготський, С. Сисоєва (проблем неперервної професійної освіти), А. Алексюк, С. Архангельський, В. Бондар, М. Євтух, О. Падалка, В. Сагарда, О. Шестопалюк (організації професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі), В. Рибалка, В. Семиченко (розвитку особистості майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки); Н. Абашкіна, Г. Воронко, Т. Вакулєнко, К. Корсак, Т. Кошманова, О. Матвієнко, А. Сбруєва, (розвиток неперервної професійної освіти закордоном).

Враховуючи відсутність цілісного дослідження змістового і процесуального аспекту формування готовності майбутніх фахівців аграрної галузі до професійної діяльності зумовили актуальність дослідження.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та конкретизації сутності і змістового наповнення критеріїв, показників та рівнів, які відображають готовність майбутніх фахівців аграрної галузі до професійної діяльності.

Під час аналізу психолого-педагогічної літератури нами досліджено сутність поняття «критерій». Зокрема, у Великому тлумачному словнику української мови за редакцією В. Бусела критерій розглядається як підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось [1, с. 588].

Науковці Є. Мочаліна, В.Окаєлова, Л. Шевцова вважають, що розроблення критеріїв забезпечує реалізацію індивідуального підходу в професійній підготовці фахівців вищої аграрної освіти, дає можливість підготовки різнорівневих завдань або тестів для контролю, які максимально відповідають здібностям та схильностям студента. Водночас критерії дадуть змогу здійснити ефективний міжпредметний зв’язок упродовж усього навчання [2, с. 57].

Зі свого боку В. Танська у дисертації подає наступне тлумачення: критерій – це ознака на основі якої відбувається оцінка, визначення чи класифікація чого-небудь; мірило [3].

Науковець В. Курило стверджує, що у педагогічній теорії під критеріями розуміють ті якості явища, що відображають його суттєві характеристики і саме тому підлягають оцінці [4, с. 36].

Л. Путляєва, вивчаючи сучасні проблеми професійної підготовки, конкретизує значення критерію як «міри оцінювання досліджуваного явища та тих змін, які відбулися в розвитку окремих складових чи особистості в цілому в результаті експериментального навчання та виокремлених педагогічних умов, за яких визначена гіпотеза відповідає чи не відповідає результатам експерименту» [5, с. 37].

Варто наголосити, що в дослідженні нами розглядаються *критерії* професійної підготовки фахівців вищої аграрної освіти як матеріалізована сукупність ознак, що дає підстави зробити висновок про ступінь відповідності професійно-особистісних якостей фахівців-аграрників вимогам професійної діяльності та спрогнозувати рівень їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Вважаємо, що ключовими для нашого дослідження є ідеї В. Монахова про те, що критерії є сукупністю основних показників, які розкривають норму, вищий рівень розвитку відповідності якості. Показник, будучи компонентом критерію, є конкретним і типовим проявом однієї із суттєвих сторін, на підставі якого можна визнати наявність якості, визначити рівень розвитку. Для того, щоб відповідати своєму призначенню, показник має розкривати сутність певної якості за кожним критерієм [6].

Слушною є думка А. Макарової [7], яка вважає, що критерії доцільно розглядати такими блоками:

- об'єктивні та суб'єктивні;
- результативні та процесуальні;
- нормативні та індивідуально-варіативні;
- наявного та прогностичного рівнів;
- професійного навчання і творчості;
- соціальної активності та професійної придатності;
- якісні та кількісні.

Враховуючи дослідження А. Семенова, можна виділити такі критерії:

- інтегральні критерії як оцінка загального стану явища або процесу;
- часткові критерії як оцінка складників явища або процесу;
- одиночні критерії як оцінка окремих сторін складників явища або процесу [8].

У монографії А. Галімова зазначено, що “критерій виражає найзагальнішу сутнісну ознаку, на основі якої здійснюють оцінку, порівняння реальних педагогічних явищ, при цьому ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію виражається у конкретних показниках, які характеризуються, у свою чергу, низкою ознак” [9].

На основі наукових досліджень В. Давидова, Г. Дмитренко, В. Олійника, О. Онуфрієвої, А. Підласого, В. Семиченко, В. Симонова вітчизняні вчені О. Бондарчук та Г. Єльнікова трактують опис критеріїв і показників якості професійної діяльності як сукупності ознак, на основі яких складається оцінка умов, процесу і результату навчальної діяльності, що відповідають поставленим цілям. Вони вказують на таке: “Розрізняють зовнішні критерії, що визначаються якістю функціонування закладів освіти (забезпечення сталого розвитку, адекватності вимогам часу; чітке визначення місії в сучасному світі; широкий спектр освітніх послуг; випереджальний характер наукового і навчально-методичного забезпечення тощо) та внутрішні критерії, що пов'язані з процесом і результатом навчальної діяльності учня” [10, с. 434]. Отже, вони стверджують, що критерії визначаються відповідно до етапів (мотиваційного, операціонально-пізнавального, контрольньо-оцінного), як правило, на основі кваліметричного підходу, що полягає в кількісному вимірювання якості роботи за допомогою умовних балів [10, с. 434].

У дослідженнях С. Решетника зазначено, що “система міжнародних стандартів ISO критерій визначає як міру відбиття цілісності властивостей об'єкта, що забезпечує його існування; методологічний інструментарій управління якістю освіти; ідеальний зразок, що відображає вищий, досконалий рівень досліджуваного явища; засіб вибору або виміру альтернатив. А показник – це конкретний вимірник критерію, що робить його доступним для спостереження, обліку й фіксування” [11, с. 218].

Щодо вибору критеріїв, то ми враховували у своєму дослідженні певний зміст складових їх структури та визначили критеріальні характеристики формування професійної підготовки фахівців аграрної освіти. Нами досліджено, що під критерієм у педагогіці розуміють ознаку, на основі якої здійснюється оцінка, відокремлення, означення чи класифікація стану розвитку особистості, її якісних характеристик. Педагогічний критерій обов'язково характеризується факторами соціального та професійного середовища, які зумовлюють вплив на формування професійної компетентності тих, хто навчається. На нашу думку, доцільним є визначення Н. Уйсімбаєвої: критерій – це суттєва ознака явища або процесу, на основі якої дослідники в змозі відокремити рівень розвитку професійної підготовки студентів експериментальних та контрольних груп [12, с. 71].

У педагогічній літературі поняття критерій взаємопов'язане з поняттям показник. Але, як зазначає Ф. Брокгауз [13, с. 81], критерій – це принцип оцінки ефективності, а показник – модель характеристики явища.

Надалі в дослідженні будемо дотримуватись наукової позиції вчених, які вважають, що поняття “критерій” ширше за змістом, ніж “показник”, вважатимемо, що показник є складовою критерію. Таким чином, критерій оцінювання характеризуватиметься своїми показниками.

Зі свого боку В. Мазін [14, с.218] зауважує, що показник – це узагальнена характеристика властивостей об'єкта або процесу. Наявність чи відсутність якої-небудь властивості характеризують якісні показники, а ступінь вираженості, розвитку властивості – кількісні показники. Деколи під показниками розуміють кількісні або якісні характеристики сформованості того або іншого критерію.

С. Штангей у дисертації “Професійна підготовка майбутніх агрономів на засадах компетентнісного підходу”, обґрунтовуючи модель професійної підготовки майбутніх агрономів на засадах компетентнісного

підходу, деталізує сутність діагностичного блоку, до якого належать: «критерії (мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний); та рівні: (репродуктивний, рецептивно-продуктивний, продуктивний, конструктивно-продуктивний)» [15, с. 13].

На основі дослідження Л. Коростіль “Самоосвіта особистості як соціальне та педагогічне явище”, у процесі визначення критеріїв ми враховували загальні вимоги до їх відбору:

1. Критерії повинні відображати основні закономірності функціонування і розвитку аналізованого явища.

2. За допомогою критеріїв повинні встановлюватися зв'язки між всіма компонентами аналізованого явища.

3. Критерії повинні розкриватися через показники, за якими можна судити про більший або менший ступінь вираженості даного критерію.

4. Критерії повинні відображати динаміку вимірюваної якості в часі та просторі.

5. Якісні показники повинні виступати в єдності з кількісними та доповнювати один одного [16].

Також опиралися на дослідження І. Блощинського, який констатує, що розробляючи критерії і показники, необхідно враховувати такі обставини [17]:

– розробка критеріїв та показників має виходити з мети дослідження;

– сформовані критерії мають відображати ознаки, притаманні предмету, який вивчається, незалежно від волі та свідомості суб'єктів;

– ознаки мають бути сталими, вони мають повторюватись та відображати сутність явища;

– система взаємопов'язаних ознак повинна розкривати основний зміст критеріїв.

На підставі вище проведеного аналізу наукових джерел констатуємо те, що професійна підготовка фахівців закладів вищої аграрної освіти має оцінюватись комплексом критеріїв. На основі узагальнення результатів проведених бесід, інтерв'ю, опитувань серед студентів та викладачів закладів вищої аграрної освіти нами визначено та запропоновано такі чотири критерії готовності фахівців аграрної галузі до професійної діяльності: мотиваційний, компетентісно-професійний, діялісно-операційний, рефлексивний, а також показники та рівні їх прояву. Детальний опис критеріїв, показників та рівнів готовності фахівців аграрної галузі до професійної діяльності наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії, показники та рівні готовності майбутніх фахівців аграрної галузі до професійної діяльності

Критерії	Показники	Рівні
Мотиваційний	свідоме ставлення до обраної спеціальності, до вивчення дисциплін свого фаху, інтерес та пізнавальні потреби до навчання, морально-психологічна готовність до виконання професійної діяльності; потреба у самовираженні; позитивне ставлення до професійної діяльності й потреби у самовдосконаленні, самовираженні власного рівня готовності до її виконання; позитивне ставлення до обраної професії.	Високий рівень притаманний студентам, у яких стійка мотивація до навчання, виконання професійних обов'язків фахівця аграрної галузі; студенти відчують потребу та бажання працювати в обраній галузі, зацікавлені в досягненні успіху в професійній діяльності; постійно висловлюють позитивне ставлення до обраної професії, проявляють потребу до самовдосконалення, самоосвіти, саморозвитку. Середній рівень мають студенти, в яких наявна мотивація до здійснення обов'язків професійної діяльності та вияв інтересу до неї, але не завжди виявляють бажання працювати в аграрній галузі, мотивація до професійної діяльності проявляється опосередковано; не завжди висловлюють позитивне ставлення до обраної професії. Низький рівень – відсутність мотивації до професійної підготовки; байдуже ставлення до професійної діяльності; студенти не відчують потребу та бажання працювати в обраній галузі; відсутнє позитивне ставлення до обраної професії.
Компетентісно-професійний	передбачає системність професійних компетентностей, володіння різними прийомами, способами, засобами професійної діяльності; використання сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності; вміння правильно налагоджувати свою роботу; вироблення професійної поведінки в стандартних і нестандартних ситуаціях.	Високий рівень притаманний студентам, які досконало володіють інноваційними технологіями та вміло застосовують їх на практиці; мають глибокі професійні компетентності; здатні швидко адаптуватися до нових умов праці. Середній рівень мають студенти, які володіють професійними знаннями, уміннями і навичками, що дозволяє з допомогою інших знайти шлях вирішення певних завдань у професійній діяльності, відшукати шляхи вирішення професійних проблем для отримання позитивного результату в професійній діяльності, швидко адаптуватися в нестандартних ситуаціях. Низький рівень характерний студентам, які мають поверхневі знання, слабо орієнтуються в професійних компетентностях, мають малий словниковий запас професійних термінів, поверхнево володіють методами, засобами, способами виконання професійних завдань, виконують їх лише за подібним алгоритмом.

Продовження таблиці 1

Діяльнісно-операційний	здатність застосовувати набуті знання, уміння і навички професійної діяльності майбутніх фахівців вищої аграрної освіти на практиці. Здатність студентами переходити від абстрактного до конкретного, виконуючи при цьому різноманітні професійні вправи під час самостійних, практичних та лабораторних занять, у різних видах; установлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки; ефективно і продуктивно працювати із джерелами інформації; здійснювати реферування матеріалу з метою його подальшої презентації; доступно викладати навчальну інформацію; змінювати логіку і спосіб професійної діяльності.	Високий рівень характерний студентам, які досконало володіють інноваційними технологіями та вміють їх застосовувати в професійній діяльності, мають глибокі професійні знання, уміння і навички, вміють швидко зорієнтуватися у нових професійних ситуаціях, адаптуються до нових професійних виробничих умов. Середній рівень – належать студенти, які на достатньому рівні володіють професійними знаннями, уміннями і навичками, здатні виробити власну позицію у різних ситуаціях, можуть самостійно усунути недоліки у професійній діяльності, знайти шляхи вирішення для отримання нового алгоритму у вже знайомій ситуації. Низький рівень – студенти, які мають низькі професійні знання, не вміють застосовувати їх для розв'язання професійних завдань, не можуть знайти шляхи досягнення мети, не прагнуть самостійно здобувати знання та застосовувати їх на практиці.
Рефлексивний	визнання себе суб'єктом професійної діяльності та ставлення до себе як до майбутнього професійного фахівця аграрної галузі.	Високий рівень – студенти, які здатні до саморегуляції навчальної та професійної діяльності; повністю є суб'єктами професійної діяльності; ставляться до себе як до професіонала, здатні здійснювати самоконтроль, самоаналіз. Середній рівень – студенти, які частково здатні до саморегуляції навчальної та професійної діяльності; не завжди є суб'єктами професійної діяльності, ставляться до себе як до професіонала професійної діяльності, періодично здатні здійснювати самоконтроль, самоаналіз. Низький рівень – студенти не здатні до саморегуляції навчальної та професійної діяльності; не усвідомлюють себе суб'єктами професійної діяльності; не ставляться до себе як до професіонала професійної діяльності. Дуже рідко здатні здійснювати самоконтроль, самоаналіз.

Висновки. Отже, на основі ґрунтовного аналізу основних дефініцій проблеми дослідження, нами виокремлено критерії, показники та рівні готовності майбутніх фахівців аграрної галузі до професійної діяльності.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у виявленні стану сформованості готовності майбутніх фахівців-аграріїв до професійної діяльності.

Використана література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Бусел. Київ : Ірпінь: ВТФ "Перун", 2002. 1440 с.
2. Окалелов В., Шевцов Л., Мочалін Є. Розробка загальних критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів з дисциплін фундаментального циклу. *Вища школа*. 2006. № 3. С. 57–63.
3. Танська В.В. Підготовка майбутнього вчителя біології до екологічної освіти старшокласників : авторефер. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2006. 20 с.
4. Курило В. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 2. С. 35–39.
5. Путляева Л. Современные психолого-педагогические проблемы профессионального обучения. Москва, 1990. 170 с.
6. Монахов В. Аксиоматический подход к проектированию педагогических технологий. *Педагогика*. 1997. № 6. С. 26-31.
7. Маркова А. Психологические критерии и ступени профессионализма учителя. *Педагогика*. 1995. № 6. С. 55–63.
8. Семенова А. Парадигмальне моделювання у професійній підготовці майбутніх вчителів: монографія. Одеса : Юридична література, 2009. 504 с.
9. Галімов А. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до виховної роботи з особовим складом : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2005. 462 с.
10. Бондарчук О., Єльнікова Г. Енциклопедія освіти / за ред. В. Кременя. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
11. Решетник С. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України до службової діяльності. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2013. №2(8). С. 217-223.
12. Уйсімбаєва Н., Цар І. Формування професійної компетентності майбутніх економістів в процесі науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах. Критерії та рівні сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вчителя гуманітарного профілю. URL: <oldconf.neasmo.org.ua/node/142>.
13. Брокгауз Ф., Эфон И. Иллюстрированный энциклопедический словарь. Современная версия. Москва : Эксмо, 2008. 959 с.
14. Мазін В.М. Критерії та показники сформованості культури професійної самореалізації педагога. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошуки*. 2007. Вип. 41. С. 217–225.
15. Штангей С. Професійна підготовка майбутніх агрономів на засадах компетентнісного підходу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2012. 25 с.
16. Коростіль Л. А. Самоосвіта особистості як соціальне та педагогічне явище. *Педагогічні науки : зб. наук. праць*. Суми: Видавництво Сум ДПУ, 2009. № 1. С. 138–145.
17. Блощинський І. Обґрунтування критеріїв і показників ефективності процесу формування адекватної самооцінки курсантів у навчальному процесі ВВЗО. *Наукові записки. Серія : Педагогіка і психологія*. Вінниця : ВАТ "Віноблдрукарня", 2001. Вип. 4. С. 74-76.

References:

1. Busel V.T. (Ed.). (2002). Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv: Irpin: WTF "Perun". [in Ukrainian].
2. Okalyelov V., Shevtsov L., Mochalin Ye. (2006). Rozrobka zahal'nykh kryteriyiv otsynuyvannya navchal'nykh dosyahnenn' studentiv z dystsyplin fundamental'noho tsykladu [Development of general criteria for assessing the academic achievements of students in the disciplines of the fundamental cycle]. *High school*, 3, 57-63. [in Ukrainian].
3. Tans'ka V.V. (2006). Pidhotovka maybutn'oho vchytelya biolohiyi do ekolohichnoyi osvity starshoklasnykiv [Preparation of future biology teacher for environmental education of high school students]. *Abstract of the dissertation*. Zhytomyr. [in Ukrainian].
4. Kurylo V. (1999). Modelyuvannya systemy kryteriyiv otsinky rozvytku osvity v rehioni [Modeling the system of criteria for assessing the development of education in the region]. *Pedagogy and psychology*, 2, 35-39. [in Ukrainian].
5. Putlyaeva L. V. (1990). Sovremennye psikhologo-pedahohycheskye problemy professyonal'noho obuchenyya [Modern psychological and pedagogical problems of vocational training]. Moscow. [in Russian].
6. Monakhov V.M. (1997). Aksyomatycheskyy podkhod k proektirovannyu pedahohycheskykh tekhnolohyy [An axiomatic approach to the design of pedagogical technologies]. *Pedagogy*, 6, 26-31. [in Russian].
7. Markova A.K. (1995). Psikhohohycheskye kryteryi y stupeny professyonalizma uchytelya [Psychological criteria and levels of teacher professionalism]. *Pedagogy*, 6, 55-63. [in Russian].
8. Semenova A.V. (2009). Paradyhmalne modeliuвання u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh vchyteliv [Paradigmatic modeling in the training of future teachers]. Odessa: Legal literature. [in Ukrainian].
9. Halimov A.V. (2005). Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maybutnykh ofitseriv-prykordonnykiv do vykhovnoyi roboty z osobovym skladom [Theoretical and methodological principles of training future border guards for educational work with personnel]. *Doctor's dissertation*. Khmelnytskyi. [in Ukrainian].
10. Bondarchuk O.I., Yel'nykova H.V.; Kremen V.H. (Ed.). (2008). Entsyklopediya osvity [Encyclopedia of Education]. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian].
11. Reshetnyk S.M. (2013). Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti hotovnosti maibutnykh ofitseriv vnutrishnykh viisk Ministerstva vnutrishnykh sprav Ukrainy do sluzhbovoi diialnosti [Criteria, indicators and levels of readiness of future officers of the Internal Troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine for service]. *Collection of scientific works of the Khmelnytsky Institute of Social Technologies of the University "Ukraine"*, 2(8), 217-223. [in Ukrainian].
12. Uysimbayeva N.V., Tsar I. Formuvannya profesiynoyi kompetentnosti maybutnykh ekonomistiv v protsesi naukovo-doslidnoyi roboty u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh [Formation of professional competence of future economists in the process of research work in higher educational institutions]. Kryteriyi ta rivni sformovanosti indyvidual'noho stylu profesiynoyi diyal'nosti maybutn'oho vchytelya humanitarnoho profilyu [Criteria and levels of formation of individual style of professional activity of the future humanitarian profile teacher]. URL: <oldconf.neasmo.org.ua/node/142>. [in Ukrainian].
13. Brokhauz F.A., Efon Y.A. (2008). Ylyustruyovanny entsyklopedychesky slovar'. Sovremennaya versyya [Illustrated encyclopedic dictionary. Modern version]. Moscow: Eksmo. [in Russian].
14. Mazin V.M. (2007). Kryteriyi ta pokaznyky sformovanosti kul'tury profesiynoyi samorealizatsiyi pedahoha [Criteria and indicators of the formation of a culture of professional self-realization of the teacher]. *Pedagogy and psychology of creative personality formation: problems and searches*, Vol. 41, 217-225. [in Ukrainian].
15. Shtanhey S.V. (2012). Profesiyna pidhotovka maybutnykh ahronomiv na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu [Professional training of future agronomists on the basis of competence approach]. *Abstract of the dissertation*. Kyiv. [in Ukrainian].
16. Korostil' L. A. (2009). Samoosvita osobystosti yak sotsial'ne ta pedahohichne yavlyshche [Self-education of the individual as a social and pedagogical phenomenon]. *Pedagogical sciences*, 1, 138-145. [in Ukrainian].
17. Bloschchyns'kyy I. H. (2001). Obhruntuvannya kryteriyiv i pokaznykiv efektyvnosti protsesu formuvannya adekvatnoyi samootsinky kursantiv u navchal'nomu protsesi VVZO [Substantiation of criteria and indicators of efficiency of process of formation of adequate self-estimation of cadets in educational process of VVZO]. *Proceedings. Series: Pedagogy and Psychology*, Vol. 4, 74-76. [in Ukrainian].

Lakatosh M. O. Criteria, indicators and formational levels of future agricultural specialists' aptitude for professional activity

The professional activity of future specialists in the agricultural sector requires special professional education, including mastering the skills and abilities of professional activity, knowledge of foreign languages, knowledge of modern information technologies. The National Strategy for the Development of Education requires the study, generalization and implementation of the optimal world experience of training, which will promote the integration of our country into the European educational space. That is why the future specialist of agricultural education must meet the modern requirements, be ready for professional communication, interaction at different levels, must realize the need for knowledge of theory and methodology of professional activity, its importance for the development of our state.

The article analyzes the main definitions of the research work: "criterion", "indicator", taking into account different approaches to their interpretation. It is noted that the criterion in pedagogy is understood as a feature on the basis of which the assessment, separation, definition or classification of the state of development of the individual, its qualitative characteristics. The pedagogical criterion is necessarily characterized by factors of social and professional environment, which determine the influence on the formation of professional competence of students.

Four criteria for the formation of readiness of agricultural specialists for professional activity are defined: motivational, competence-professional, activity-operational, reflexive. For each selected criterion, the indicators of its manifestation are determined, on the basis of which the low, medium and high levels of readiness of agricultural specialists for professional activity are distinguished.

The prospect of further research is to conduct a pedagogical study to identify the state of readiness of future agricultural specialists for professional activities.

Key words: criteria, indicators, levels of readiness, professional activity, specialists of agrarian branch.